

De meetlatcultuur

Auteur(s):

Gunning, J.W.

Hoogleraar ontwikkelingseconomie aan de Vrije Universiteit.

Verschenen in:

ESB, 84e jaargang, nr. 4203, pagina 343, 7 mei 1999

Rubriek:

Prikkel

Trefwoord(en):

economie-beoefening

Wie in twee landen werkt, krijgt oog voor verschillen. Sinds ik op en neer pendel tussen Amsterdam en Oxford valt het me op dat er in Engeland een andere cultuur is wat betreft het meten en belonen van onderzoeksprestaties. In Nederland werd dat onderwerp zo'n kleine twintig jaar geleden uit de taboe-sfeer gehaald. Er werd geregistreerd wat de economen zoal publiceerden en er begonnen allerlei concurrerende hitlijsten te verschijnen. Wie wat gepubliceerd had, bleek een geliefd onderwerp voor borrelpraat, maar er was ook een serieuze kant: de verdeling van onderzoekstijd binnen faculteiten werd gekoppeld aan de prestaties van individuele onderzoekers. Er ontstond een gezonde concurrentie en de productiviteit steeg flink.

Inmiddels lijkt de slinger ver te zijn doorgeslagen. Er wordt verbazend veel energie gestoken in het tellen van artikelen, van citaties en zelfs van het aantal gepubliceerde bladzijden. De kwantificering heeft zo'n grote vlucht genomen dat er in Leiden zelfs iemand hoogleraar in de puntentellerij is, iets wat mijn Engelse collega's volstrekt niet willen geloven. Ze kijken ook ongelovig als ik vertel dat serieuze Nederlandse geleerden hun oordeel over de waarde van een publicatie laten hangen van de lengte van het stuk, alsof een artikel van twintig bladzijden in de *aer* equivalent is aan twee stukken van tien bladzijden. Dit is misschien alleen nog maar ridicuul. De meetobsessie begint echter zorgwekkend te worden als iemand je precies kan vertellen in welke tijdschriften iemand anders heeft gepubliceerd en ook welke invloedsfactoren daar bijhoren, maar blijkt geen van die artikelen te hebben gelezen. Vinden we het medium belangrijker dan de inhoud? Voelen we ons zo onzeker dat we het liefst volledig afgaan op het oordeel van de tijdschriftredacties?

Er is nog iets vreemds aan de hand: veel Nederlandse economen willen dat alle publicaties meetellen. Zo kun je (bijvoorbeeld in het systeem van de 'top-40') met kwantiteit gebrek aan kwaliteit compenseren: als je nooit de top haalt, maar wel heel veel in tweederangstijdschriften publiceert, kun je 'topeconoom' worden. Bij de VU verdient iemand onderzoeksformatie uitsluitend met zijn vijf beste publicaties. Dat systeem geeft onderzoekers een prikkel om zo hoog mogelijk te mikken en ontmoedigt veelschrijverij. Zo hoort het natuurlijk.

Hoe gaat het in Engeland? Bij landelijke beoordelingen levert elke faculteit van al zijn medewerkers de vier 'beste' publicaties in. Die worden bekeken door een commissie van zwaargewichten, die moet vaststellen of die publicaties internationaal toonaangevend zijn. Er bestaat geen lijst waarin wordt aangegeven hoe verschillende tijdschriften worden gewaardeerd; alleen het oordeel van de commissie telt. Iemand met vier publicaties in bijvoorbeeld *Econometrica*, de *American Economic Review* of de *Journal of Political Economy*, krijgt waarschijnlijk zondermeer het etiket excellent, maar verder wordt er inhoudelijk gekeken. De laatste commissie was niet te beroerd om naar ongepubliceerd materiaal te kijken: ook een 'discussion paper' kon als excellent tellen. Deze exercitie leidde tot een indeling van faculteiten in categorieën, met aan de top, in de '5*' categorie, slechts drie faculteiten: London School of Economics, Oxford en University College London. Zo'n klassering levert heel veel geld op, een opvallend verschil met Nederland. De faculteiten worden bovendien betaald voor elke onderzoeker die individueel als internationaal excellent wordt gekwalificeerd. Dat levert een betaling van £ 25.000 per persoon per jaar op, waarmee een groot deel van het salaris van een goede onderzoeker wordt terugverdiend. (Een universitair hoofddocent verdient ongeveer £ 35.000).

Twee verschillen vallen op. Ten eerste moeten de Engelsen (evenals trouwens de Amerikanen) niks hebben van ons soort tellerij. Natuurlijk: of iemand tot de grote tijdschriften weet door te dringen, wordt belangrijk gevonden. Maar de Engelsen zijn veel te lui voor de verfijnde systemen van onze meetlatcultuur. Ook veel te verstandig: ze weten dat als je iemands beste publicaties al hebt bekeken, je niet veel wijzer zult worden door ook de rest van zijn werk te beoordelen.

Ten tweede: in Nederland heeft een faculteit wel een prikkel om goede onderzoekers aan te trekken, maar die prikkel is zwak terwijl in Engeland een faculteit fors kan verdienen als de staf onderzoek op hoog niveau doet. Zo'n budgettaire prikkel is goed, maar de Engelsen geven die prikkel niet op het juiste niveau. Faculteiten zijn heterogeen: erg goed op het ene terrein, wat minder op een ander vakgebied. De koppeling zou daarom op het niveau van de onderzoeksgroep moeten liggen. In Nederland zijn we er al aan gewend om bij nationale beoordelingen niet faculteiten te vergelijken, maar onderzoeksgroepen. Die beoordeling heeft tot nu toe weinig gevolgen gehad voor de verdeling van onderzoeksformatie tussen, in plaats van binnen, de faculteiten. Het zou goed zijn om van Engeland de koppeling tussen budgetten en onderzoeksprestaties over te nemen, maar dan op het niveau van onderzoeksgroepen.

